

הבנת

הנקרא

חלק ג'

נושאים ללימוד ותרגול ההבנה ההבעה והלשון העברית

תשע"ג - 2013

תוכן העניינים

3	משפט ציר	פרק א'
	מציאת משפט ציר בקטעי קריאה, זיהוי משפט ציר, משפט מכליל משפט ציר כתמצית,	
16	משפטים תומכים	פרק ב'
	זיהוי משפטים תומכים בקטעי קריאה שונים...	
19	רציפות הפסקה ומילות הקישור	פרק ג'
	סדר הגיוני בפסקה ואיתור מילות קישור. אחידות בפסקה טבלת מילות קישור,	
29	פסקת סיום במאמר	פרק ד'
	משפטי סיום בקטעי קריאה	
32	השלבים בכתיבת פסקה	פרק ה'
	השלבים בכתיבת פסקה והדגמת השלבים. תרגול כתיבת פסקה	
46	תרגילים בהבעה הבנה ולשון	פרק ו'
	מגוון תרגילים לתרגול הנושאים השונים בהבעה הבנה ולשון	

פרק ב' - משפטים תומכים

"משפטים תומכים" הם:

משפטים הבאים להרחיב, להדגים, להסביר, לנמק ולפרט את משפט הציר.

ניתן לזהות משפטים תומכים:

על פי סימני הפיסוק
במשפט

על פי מילות הקישור
שבתחילת המשפט

משימה 1

קרא את הפסקאות וענה על השאלות:

טיולים בטבע

הטיולים בטבע חשובים מבחינה לימודית-חינוכית. ראשית, הטיולים מחנכים את הנוער לאהבת המולדת. כמו-כן, כל חושי האדם מופעלים בשעת הטיול בטבע: המטייל רואה את הנופים, שומע את קולות הטבע, טועם פירות וצמחים, מריח את הצמחים, ואפילו ממשש בידיו את האבנים והצמחים. בנוסף לכך, בטיול מתגבשת קבוצה חברתית. כתוצאה מכך, התלמידים לומדים את עברם ולומדים לאהוב את ארצם.

א. משפט הציר הוא:

ב. המשפטים התומכים הם:

ראשית _____

כמו כן _____

בנוסף לכך _____

עישון בקרב בני נוער

העישון הוא, ללא ספק, מגפה בקרב בני הנוער. צעירים מאמצים את הרגל העישון מסיבות רבות. ראשית, העישון מסמל עבורם את הכניסה לעולם המבוגרים. יתר על כן, העישון משמש ביטוי לעצמאות ולמרד בסמכות ההורים. בנוסף לכך, העישון מהווה אמצעי להשגת מעמד חברתי בקרב בני הנוער.

א. משפט הציר הוא:

ב. המשפטים התומכים הם:

ראשית _____

יתר על כן _____

בנוסף לכך _____

"הכעס" - תכונה שלילית

הכעס הוא אחת התכונות השליליות באדם. אדם כועס אינו בורר במלים והוא עלול להעליב את בן-שיחו ולפגוע בו בצורה קשה. בשל כך, לאדם כעסן אין בדרך כלל חברים קרובים, כי כולם מתרחקים ממנו ואינם רוצים להיפגע על ידו. פעמים רבות, הכעס גורם לבן-שיחו של הכעסן לאבד את סבלנותו. התוצאה היא ריב, שאין להרגיעו. לא לשווא אמרו חז"ל: "אדם ניכר בכוסו, בכיסו ובכעסו".

א. משפט הציר הוא: _____

ב. המשפטים התומכים הם:

- _____
- _____
- _____

העיוור וחוש המישוש

העיוור מפתח את חוש המישוש במקום חוש הראייה, החסר אצלו. כך, ידיו של העיוור רגישות וכשהן ממששות חפצים ואנשים, קולט העיוור את צורתיהם. זאת ועוד, בעזרת חוש המישוש, מסוגל העיוור לקרוא ספרים הכתובים בכתב ברייל, המיוחד לעיוורים. יתרה מזאת, לעיוור דמיון מפותח, והוא מתאר בדמיונו את החפצים, שהוא ממשש בידי. גם את דרכו, מוצא העיוור בעזרת מישוש במקלו, לכן ידיו של העיוור הן עיניו.

א. משפט הציר הוא: _____

ב. המשפטים התומכים הם:

- _____
- _____
- _____

פרק ו' - תרגילים בהבעה הבנה ולשון

משימה 1

קרא את הקטע וענה על השאלות.

הפרסומת והשפעתה

פסקה א' ייתכן שתעבורנה עוד שנים רבות, עד שנדע מהי בעצם ההשפעה של הפרסומת על הציבור, השפעה שאינה תמיד מודעת.

פסקה ב' יכול להיות שנגיע למסקנה שעיקר השפעתה הוא הבלבול שיצרה: חוסר יכולתו של אדם מן הרחוב להבדיל בין הדבר האמיתי לבין הדבר הפרסומי. כאשר באוטובוס תלויים כמה שלטים זה בצד זה, האחד אוסר לעשן ולפצח גרעינים, השני ממליץ על שתיית משקה פלוני, השלישי אומר שאין לדבר עם הנהג בעת הנהיגה והרביעי משדל לקנות רהיט-מרפסת מסוים - בסופו של דבר, אדם מגיע לכלל זלזול בכל הכתוב והמודבק שם.

פסקה ג' על ההשפעה "החינוכית" "הערכית", של הפרסומת המסחרית, דומה שאין צורך להרחיב את הדיבור. אולי גם קשה לדרוש ממי שכל כוונתו להעשיר סוחר או יצרן פלוני - שגם יחנך לערכים. אבל, הפרסומת תרמה, ללא ספק, לכמה סטריאוטיפים אנטי-אנושיים, שכולנו משלמים עליהם מחיר יום-יום. היא תרמה לשקר המסוכן של ראיית האישה בצורה מסולפת, היא תרמה ליצירת ציפיות חומריות ואנושיות, שאינן יכולות להתממש לעולם, והיא תרמה להשחתת הלשון ולזיוף של רגשות. כאשר בפרסומת למוצר כלשהו כתוב, באותיות קידוש לבנה, כי "חלומה של כל אישה הגיע!" והכוונה אינה לכריתת חוזה שלום, אף לא לפתרון בעיית חינוך הילדים, או לקץ הדאגות הכלכליות בבית, כי אם למסגרת מוזהבת של ראי - הרי זה זיוף גם של האישה, גם של החלום, גם של המציאות שבה אנו חיים.

פסקה ד' הפרסומת, אולי יותר מכל גורם מודרני אחר, גרמה לאינפלציה של מילות-ערך. כאשר כיסא הוא "מעולה", זוג תחתונים הוא "מפואר" ומילוי של עוגה "אין כמוהו" - אילו מילים נשארות לנו בשביל מוצארט, פיקאסו ודאלי? מילות הערך של הפרסומת הן בעצם השקר הגדול שלה. אין בעולם פרסומת ליצירה האישית של אמן דגול. הפרסומת כולה נועדה לפרסם ולהפיץ ברבים את המוצר התעשייתי, העשוי בשביל מספר גדול של אנשים. לכן, כל השימוש שהיא משתמשת במילים כגון: "מקורי", "יחודי", "אישי" וכיוצא באלה, הוא פשוט שימוש שקרי.

פסקה ה' ראוי להוסיף כאן את הערתו של מורה בבית ספר תיכון ידוע, שאמר לנו פעם: "עם מה אני יכול לבוא בשיעור אל תלמידי, כאשר מיד בקומם בבוקר, כבר לימד אותם הרדיו שטעם החיים הוא - משקה בצבע חום?"

ענה על השאלות הבאות:

1. מהן השפעותיה האפשריות של הפרסומת על פי פסקה ב'?

2. מהם הנזקים שגורמת הפרסומת על פי פסקאות ג' ו-ד'?

3. מהו סוג הטקסט "הפרסומת והשפעתה"?

- א. מדריך ומפעיל.
- ב. מגמתי בקורתי.
- ג. מידע.
- ד. תיאורי.

4. המילה "מסולפת" פירושה?

- א. מציאותית.
- ב. מזויפת.
- ג. מעוותת.
- ד. שאינה אמיתית.

5. אותיות "קידוש לבנה" (פסקה ג') הן:

- א. אותיות זעירות.
- ב. אותיות גדולות.
- ג. אותיות כתב יד.
- ד. אותיות לועזיות.

6. המילה "אינפלציה" (פסקה ד') פירושה:

- א. הקטנה.
- ב. הגדלה.
- ג. שימוש.
- ד. שינוי.

7. "חלומה של כל אישה הגיע" כתוב במרכאות. מה תפקיד המרכאות?

- א. דיבור ישיר.
- ב. לשון סג' נהור.
- ג. מובאה (ציטטה).
- ד. שם של דבר מה.

8. "עם מה אני יכול לבוא בשיעור אל תלמידי" מה תפקיד המרכאות?

- א. דיבור ישיר.
- ב. לשון סג' נהור.
- ג. מובאה (ציטטה).
- ד. שם של דבר מה.